

РІШЕННЯ

розширеного засідання Антикризисного штабу стійкості економіки в умовах
воєнного стану, Правління УСПП

м.Київ

20.06.2024 р.

За участі представників Верховної Ради України, КМУ, РНБО, Генштабу, органів місцевого самоврядування, Національної академії наук України, структурованих об'єднань та організацій промисловців, підприємців, роботодавців, профспілок, об'єднаних територіальних громад проведено чергове розширене засідання Антикризисного штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану (АШ) та Правління УСПП, на якому розглянуто питання функціонування реального сектору економіки в умовах зростаючих обмежень у доступі до електроенергії з метою визначення балансу між можливостями енергетичної інфраструктури та необхідністю забезпечення діяльності економічно активних підприємств.

Внаслідок масованих атак російського агресора енергетична інфраструктура України зазнала значних пошкоджень, що спричинило серйозні перебої в енергопостачанні промислових підприємств та населення по всій країні. За оцінками Київської школи економіки (KSE), станом на травень 2024 року збитки та втрати енергетичного сектору України внаслідок повномасштабного вторгнення Росії становлять 56,2 млрд. дол. Найбільші збитки спричинили руйнування об'єктів генерації електричної енергії, магістральних ліній передачі електроенергії, а також нафтогазової інфраструктури.

Загальний обсяг пошкоджень в об'єднаній енергосистемі України наразі оцінюється близько 11,5 ГВт потужностей теплових та гідроелектростанцій. Після масованої атаки у цьому році на енергетичну систему України дефіцит генерації електричної енергії становив близько 3,5 ГВт. Україна залишилася без балансуєвих потужностей. Понад 90% теплової генерації зараз не працює. За прогнозами Центру дослідження енергетики при тому рівні генерації, якого Україна може досягнути в жовтні-листопаді 2024 року, відключення електроенергії можуть тривати 8-10 годин на добу. Водночас відновлення великих ТЕЦ та ТЕС вимагає тривалого часу.

У результаті критичних пошкоджень енергосистеми України переважна частина підприємств реального сектору економіки зіткнулася з серйозними проблемами у доступі до електроенергії. Ці обмеження призвели до зниження обсягів виробництва, ускладнення планування операційної діяльності, зростання виробничих витрат і, відповідно, зниження конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств.

Покращення ситуації в енергетиці сьогодні напряму залежить від результативності спільних дій Уряду, місцевих органів влади та бізнесу в реалізації завдань:

- забезпечення децентралізації енергосистеми та розвитку відновлювальної енергетики;
- подальшої інтеграції з ЄС та розширення можливостей для імпорту електроенергії;
- оперативного виконання поточних та аварійних ремонтів та відновлення енергетичної інфраструктури, забезпечення захисними спорудами критичних об'єктів енергетики;

- прискорення впровадження проєктів з розбудови нових балансувальних і маневрових потужностей для енергетики.

Більшій актуальності при реалізації зазначених пріоритетів набувають такі виклики (визначені у Стратегії енергетичної безпеки, розпорядження КМУ від 4 серпня 2021 р. № 907-р), як відсутність системи стратегічного планування та координації розвитку економіки та енергетики, неузгодженість енергетичної політики з іншими державними політиками; ризик неконтрольованої зміни структури генеруючих потужностей, що обумовлюватиме рівень операційної безпеки систем енергопостачання; а також стан безумовного виконання Указу Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 жовтня 2023 року № 695/2023 "Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій".

Ділова спільнота наполягає на підвищенні рівня координації органів державної влади і місцевих військових адміністрацій у визначенні балансу між можливостями енергетичної інфраструктури та необхідністю забезпечення прогнозованої діяльності насамперед складних виробництв, критично важливих підприємств та водночас дотримання прозорих для громадськості, справедливих умов у доступі до електроенергії економічно активних суб'єктів підприємництва.

Аналіз звернень промислових підприємств під час підготовки засідання АШ свідчить про гостру актуальність для бізнесу процедур:

- дотримання чітких (завчасних, за можливістю узгоджених з підприємствами) графіків подачі електроенергії на звернення підприємств для забезпечення безперервного циклу виробництва з дотримання добового ліміту постачання
- підтримання резервів у разі аварійного пошкодження мережі енергопостачання, аби підприємство мало б можливість зупинити технологічний процес та поступово вимкнути виробництво;
- можливості забезпечення для безперервних виробництв мінімальних потреб споживання електроенергії та узгодження графіків обмеження споживання електричної енергії, у разі дефіциту потужності - графіків обмеження споживання електричної потужності;
- техніко-економічного обґрунтування нормативних вимог питомої ваги імпорту електроенергії для незастосування до підприємств графіків відключень (постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 611).
- врахування потреб і як результат долучення до переліку критично важливих об'єктів, яким має бути забезпечено пріоритетне електропостачання відповідно до встановленого мінімального навантаження, визначеному Постановою КМУ від 24 травня 2024 р. № 600 «Про затвердження Порядку визначення та застосування граничних величин споживання електричної потужності» окрім закладів охорони здоров'я державної або комунальної форми власності приватних медичних закладів.

Бізнес висловлює серйозне занепокоєння з приводу можливих негативних наслідків окремих новацій у державному регулюванні енергоринку.

30.05.2024 постановою Кабінету Міністрів України № 611 «Про внесення зміни до пункту 6 Положення про особливості імпорту електричної енергії в умовах правового режиму воєнного стану в Україні» було внесено зміну до пункту 6 Положення про особливості імпорту електричної енергії в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 27.10.2023 № 1127, яка передбачає незастосування графіків відключень до підприємств, що імпортують 80 % від свого споживання електроенергії (раніше було 30 % із травня до вересня та 50 % із жовтня по квітень).

Підвищення норми купівлі імпортованої електроенергії до 80 % змушує промисловість збільшувати обсяги імпортованої електроенергії, що стимулює штучне збільшення попиту на аукціонах і як наслідок підвищення цін на цей енергоресурс, а отже у негативний спосіб впливатиме на конкурентоспроможність продукції на світових ринках.

Це становить особливо серйозну загрозу для енергоємних виробництв, оскільки потужність електроенергії споживання ГМК значно вища за доступну потужність перетину. В результаті цього, за оцінками ПрАТ Інгулецький ГЗК, випуск залізорудної продукції в Україні знизиться на 2,7 млн. тонн, що призведе до падіння ВВП на 4 млрд. грн., зниження податкових надходжень на 0,7 млрд. грн. і втрати валютного виторгу близько \$150 млн.

Попри розв'язання частини питань щодо Інфраструктурних обмежень, насамперед пов'язаних із проблемами виділення землі (Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.24 №547 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. №1010 і від 7 грудня 2023 р. №1320") стримуючим фактором для масштабування розвитку розподіленої генерації (газотурбінні і газопоршневі установки, зелена генерація) є створення умов для залучення приватних та фондових інвестицій, а саме ліквідація бар'єрів для реалізації проєктів та гарантування прибутку інвесторам через прийнятний механізм тарифоутворення, подолання технічних проблем інтеграції розподіленої генерації з наявною енергетичною інфраструктурою особливо у сільських районах.

За оцінками фахівців, для цього потрібен окремий закон України про розподілену генерацію, що визначатиме питання дозволів, погоджень, механізмів тарифоутворення, земельних питань, видів палива для установок, питання екології, взаємодії з громадами тощо.

З урахуванням зазначеного пропонується:

1. На виконання Указу Президента України №77/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 лютого 2021 року «Про стан виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України»

РНБО

Проаналізувати стан реалізації Указу Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 жовтня 2023 року № 695/2023 "Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій", зокрема у частині підготовки та реалізації заходів Плану енергетичної стійкості України щодо установлення вимог забезпечення безпеки і стійкості енергетичної інфраструктури відповідно до визначених загроз та їх урахування під час проєктування схем енергозабезпечення; формування децентралізованих енергетичних систем на базі малих систем розподілу; урахування пріоритетів

споживачів щодо енергозабезпечення під час застосування графіків обмеження та/або припинення постачання енергії.

2. КМУ

Вжити заходів з узгодження, координації виконання завдань, визначених в Указі Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 жовтня 2023 року № 695/2023 "Про організацію захисту та забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури та енергетики України в умовах ведення воєнних дій" з підготовкою та реалізацією плану заходів з відновлення об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору критичної інфраструктури, плану заходів з підготовки об'єктів паливно-енергетичного комплексу України до осінньо-зимового періоду 2024/25 року та його проходження, Концепції Державної цільової економічної програми стимулювання розвитку розподіленої генерації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії на період до 2030 року, передбачених у Плані пріоритетних дій Уряду на 2024 рік (розпорядження КМУ від 16 лютого 2024 р. № 137-р).

3. КМУ

Розглянути питання щодо

3.1 Доопрацювання постанови Кабінету Міністрів України № 611 «Про внесення зміни до пункту 6 Положення про особливості імпорту електричної енергії в умовах правового режиму воєнного стану в Україні» з урахуванням техніко-економічного обґрунтування нормативних вимог питомої ваги імпорту електроенергії для незастосування до підприємств графіків відключень

3.2 Внесення змін до Постанови КМУ від 24 травня 2024 р. № 600 «Про затвердження Порядку визначення та застосування граничних величин споживання електричної потужності» стосовно долучення до переліку критично важливих об'єктів, яким має бути забезпечено пріоритетне електропостачання відповідно до встановленого мінімального навантаження приватних медичних закладів

3.3 Розширення можливостей для імпорту електроенергії, подальшої інтеграції із енергосистемою ЄС, удосконалення нормативно-договірної бази.

3.4 Розробки та затвердження нормативних вимог з координації погоджених дій з питань формування графіків обмежень постачання електроенергії з урахуванням статусу підприємств, особливостей технологічного циклу виробництва, номенклатури продукції тощо.

3.5 Розробки концепції та програми розвитку місцевої енергетики на основі моделі державно-приватного партнерства, орієнтовану на використання місцевих енергетичних ресурсів, зокрема можливості переробки відходів у енергоресурси та застосування наявної інфраструктури.

3.6 Впровадження програми залучення промислових підприємств, зацікавлених у розбудові системи розподіленої генерації електроенергії з врахуванням можливостей і потреб кожного регіону.

4. Заходи з підготовки законодавчо-нормативних актів з метою підтримання прискорених темпів розбудови системи розподіленої генерації.

Забезпечити оперативний розгляд та ухвалення

4.1 КМУ, ВРУ

Змін до Податкового та Митного кодексів України щодо звільнення від оподаткування ПДВ операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту складових (матеріалів, вузлів, агрегатів, устаткування) газопоршневих та газотурбінних установок, блочно-модульних котелень, бензинових/дизельних та газових генераторів.

4.2 КМУ, ВРУ, НБУ

Заходів зі сприяння адресному кредитуванню в процесі реалізації проєктів з розвитку розподіленої генерації.

4.3 НКРЕКП

З метою сприяння інвестиціям у нові маневрені генеруючі потужності та/або установки зберігання енергії та гарантування швидких розрахунків передбачити застосування існуючих механізмів системи Ринку допоміжних послуг, зокрема надання оператору системи передачі можливості проводити спеціальні аукціони на закупівлю допоміжних послуг для забезпечення регулювання частоти та активної потужності.

5. Обласні військові адміністрації спільно із структурованими організаціями бізнесу

Сприяти організації та обладнанню спільних просторів для забезпечення безперервної роботи малих та середніх компаній.

Оскільки фінансова спроможність МСП не дозволяє утримувати подібні простори, важливо допомогти їм в забезпеченні локації необхідними ресурсами, як генератори та Старлінки для стабільного доступу до інтернету. Це дозволить МСП продовжувати свою діяльність, навіть в умовах відключення електроенергії чи нестабільного зв'язку. Крім того, підтримка таких просторів сприятиме координації та спільній роботі, що є важливим фактором для виживання та розвитку компаній в кризових умовах.

**Президент УСШ,
Співголова Національної тристоронньої
соціально-економічної ради**

А.К.Кінах